PRESENTACIÓ

La dedicació d'un grup de professors i alumnes del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona a temes relacionants amb la societat de Barcelona a la baixa Edat Mitjana, ens ha decidit a presentar una sèrie de treballs de recerca, uns ja acabats i d'altres en curs d'elaboració, sobre la nostra ciutat. El nombre de persones interessades per aquest aspecte concret de la història barcelonina i la qualitat dels treballs portats a terme fins ara han semblat als membres del Departament motius suficients per a crear una nova sèrie d'annexes a la nostra revista «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia».

En aquest primer volum miscellani, publicat per mitjà d'un Ajut a la Investigació de la Universitat de Barcelona durant els anys 1982 i 1983, recollim els estudis més breus que s'adapten a la quantitat de la subvenció atorgada.

Si podem continuar la publicació del present annex, tenim la intenció de convertir-lo en portaveu del treball en equip, en curs de realització, sobre la Barcelona del segle XIII. De moment hi aportem només un sol treball relatiu a aquesta època, el titulat «La casa burguesa en la Barcelona del siglo XIII», que s'ha centrat en l'habitatge dels Durfort conegut mitjançant la troballa de diversos plets, sobretot el de 1259, essencials per fer-ne la seva descripció. Al voltant d'aquesta casa s'han aplegat notícies sobre algunes altres, sobre els materials de construcció, les atribucions de les autoritats en la matèria, etc., en el primer intent que s'ha fet per a conèixer l'habitatge dels barcelonins del segle XIII.

A continuació i per estar connectat amb aquest treball, hem d'esmentar el de Manuel Riu sobre els pergamins cremats a l'arxiu de Santa Maria del Mar, puix que la casa Durfort es trobava situada en una part de l'alfòndec reial veí de l'església; exactament era vora la cruïlla dels actuals carrers d'Abaixadors i de Plegamans. En la continuació de l'inventari dels pergamins salvats de l'incendi de l'esmentada parròquia, que segueix en curs d'elaboració amb l'ajut de Mn. Joan Pintó, hi trobem moltes dades sobre els veïns i llurs activitats.

Per ordre cronològic, que és l'emprat per ordenar els treballs del volum comentat, segueix la notícia de l'estudi realitzat per Josep Plana i Borràs, un ex-alumne present en la nostra publicació, sobre el llibre de comptes corresponent al viatge a Xipre efectuat el 1343 per Joan Benet. Aquí només fa una aportació de documents sobre la família Benet, els collaboradors de Joan a la data esmentada i algunes indicacions sobre la seva activitat mercantil, que és la part essencial de l'anàlisi del llibre de comptes ja acabada.

Un pressupost familiar elaborat vers l'any 1401 és l'objectiu de Teresa Vinyoles, qui en la seva tesi doctoral sobre la vida quotidiana a Barcelona en aquesta mateixa època ja en fa esment. Es tracta d'una sentència arbitral sobre el pressupost anual d'un matrimoni de l'estament mercantil, molt mal avingut per cert, amb motiu dels problemes originats per les despeses de casa. El document, completat amb uns altres més breus i amb idees de Francesc Eiximenis sobre el «Bon govern de la llar», ens fa conèixer, a més del greu conflicte matrimonial, la base alimentària, l'activitat d'una mestressa de casa medieval i, en fi, detalls sobre un tema tant oblidat per tota la historiografia com és l'Economia Domèstica.

Després, Josep Hernando, especialista en teoria econòmica medieval, ha realitzat per primera vegada l'estudi d'uns tractats sobre el préstec i els censals i els violaris continguts en un manuscrit que del monestir de Sant Cugat del Vallès va passar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ms. núm. 42). Ha analitzat l'obra de dos teòlegs: Francesc Eiximenis, que va escriure en català sobre els préstecs i Bernat de Puigcercós, que ho feu en llatí sobre els censals i violaris, dels quals precisa fins i tot preus. El segon autor era frare del convent de Santa Caterina de Barcelona i inquisidor general d'Aragó amb residència en aquesta mateixa ciutat, on havien de tenir una innegable repercussió les idees exposades per els dos autors, sobretot per Eiximenis.

Finalment, Tomàs de Montagut i Estragués, ex-alumne del Departament i ara professor adjunt d'Història del Dret a la nostra Universitat, ens presenta una visió panoràmica de l'administració reial centralitzada a Barcelona. Com que en aquesta època de desenvolupament eren necessaris molts funcionaris organitzats de forma tècnica i jeràrquica, hi accedien homes de diverses categories socials. Molts eren ciutadans de Barcelona, com Arnau Sabastida, el primer mestre racional de Jaume II, que és un exemple del constant interès dels rics ciutadans per invertir capital en el Reial Patrimoni.

Iniciem així, amb aquestes collaboracions, el primer volum d'una sèrie dedicada a estudis sobre la societat de Barcelona a la baixa Edat Mitjana i, encara que es podria ampliar l'àmbit territorial a Catalunya, cal manifestar que els treballs en curs ens permetran de mantenir el títol general utilitzat ara. Amb la present publicació voldríem animar a tots els investigadors i donar impuls a la prossecució de llurs recerques sobre història social oferint la possibilitat de veure-les impresses.